

ยับยั้งร่างพระราชบัญญัติ

ยับยั้งร่างพระราชบัญญัติ หมายถึง อำนาจที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้วุฒิสภาหรือพระมหากษัตริย์สามารถโต้แย้งร่างพระราชบัญญัติได้ ซึ่งจะทำให้กระบวนการตราพระราชบัญญัติต้องชะลอไว้ก่อนและต้องดำเนินการตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดเพื่อทบทวนการตัดสินใจอีกครั้งหนึ่ง

การยับยั้งร่างพระราชบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มี 2 กรณี ได้แก่

1. กรณีที่วุฒิสภายับยั้ง เป็นอำนาจอย่างหนึ่งของวุฒิสภาในกระบวนการนิติบัญญัติที่จะลงมติไม่เห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัติที่ผ่านความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร การลงมติไม่เห็นด้วยกับร่างพระราชบัญญัติที่สภาผู้แทนราษฎรให้ความเห็นชอบแล้วนี้ไม่เป็นเหตุให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นต้องตกไปเลยทีเดียว ด้วยเหตุนี้จึงเรียกว่า “ยับยั้ง” ซึ่งรัฐธรรมนูญใช้คำว่า “ต้องยับยั้ง” หรือเรียกว่า “ถูกยับยั้ง” ซึ่งมีความหมายว่า “ชะลอไว้ก่อน” เพราะมีหลักการหรือสาระสำคัญบางประการที่ต้องตรวจสอบและกลั่นกรองให้ละเอียดรอบคอบ และเมื่อสภาผู้แทนราษฎรมติยืนยันให้ประกาศใช้เป็นกฎหมายด้วยคะแนนเสียงข้างมากเด็ดขาดแล้วให้นำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และเมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้

ร่างพระราชบัญญัติที่วุฒิสภามีมติยับยั้งไว้ ถ้าเป็นร่างพระราชบัญญัติที่ไม่เกี่ยวกับการเงิน สภาผู้แทนราษฎรจะยกขึ้นมาพิจารณาใหม่และยืนยันให้ประกาศใช้เป็นกฎหมายได้ต้องให้เวลาล่วงพ้นไปไม่น้อยกว่า 180 วันเสียก่อน แต่ถ้าร่างที่วุฒิสภามีมติยับยั้งไว้เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินต้องรอให้ล่วงพ้น 10 วัน หากเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินที่เป็นร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ สภาผู้แทนราษฎรสามารถยกขึ้นมาพิจารณาใหม่ได้ทันที โดยไม่ต้องรอถึง 180 วัน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการยับยั้งร่างพระราชบัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา 137 เมื่อวุฒิสภาได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติเสร็จแล้ว...

(2) ถ้าไม่เห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎร ให้ยับยั้งร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้ก่อนและส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นคืนไปยังสภาผู้แทนราษฎร

(3) ถ้าแก้ไขเพิ่มเติม ให้ส่งร่างพระราชบัญญัติตามที่แก้ไขเพิ่มเติมนั้นไปยังสภาผู้แทนราษฎร ถ้าสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติม ให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา 81 ถ้าเป็นกรณีอื่น ให้แต่ละสภาตั้งบุคคลซึ่งเป็นหรือมิได้เป็นสมาชิกแห่งสภานั้น ๆ มีจำนวนเท่ากันตามที่สภาผู้แทนราษฎรกำหนดประกอบเป็นคณะกรรมการร่วมกันเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้น และให้คณะกรรมการร่วมกันรายงานและเสนอร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมการร่วมกันได้พิจารณาแล้วต่อสภาทั้งสอง ถ้าสภาทั้งสองต่างเห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมการร่วมกันได้พิจารณาแล้ว ให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา 81 ถ้าสภาใดสภาหนึ่งไม่เห็นชอบด้วย ไม่ว่าอีกสภาหนึ่งจะได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นแล้วหรือไม่ ให้ยับยั้งร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้ก่อน

การประชุมคณะกรรมการร่วมกันต้องมีกรรมการของสภาทั้งสองมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม และให้นำความในมาตรา 157 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ถ้าวุฒิสภาไม่ส่งร่างพระราชบัญญัติคืนไปยังสภาผู้แทนราษฎรภายในกำหนดเวลาตามมาตรา 136 ให้ถือว่าวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น และให้ดำเนินการตามมาตรา 81 ต่อไป

มาตรา 138 สภาผู้แทนราษฎรจะยกร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ตามมาตรา 137 ขึ้นพิจารณาใหม่ได้เมื่อพ้นหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่

(1) วันที่วุฒิสภาส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นคืนไปยังสภาผู้แทนราษฎรสำหรับกรณีการยับยั้งตามมาตรา 137 (2)

(2) วันที่สภาใดสภาหนึ่งไม่เห็นชอบด้วย สำหรับกรณีการยับยั้งตามมาตรา 137 (3)

ในกรณีตามวรรคหนึ่ง ถ้าสภาผู้แทนราษฎรลงมติยืนยันร่างที่ผ่านการพิจารณาจากสภาผู้แทนราษฎรหรือร่างที่คณะกรรมการร่วมกันพิจารณาด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาและให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา 81

ภายใต้บังคับมาตรา 143 วรรคสี่ ระยะเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวันตามวรรคหนึ่ง ให้ลดเหลือสิบวันในกรณีร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน

มาตรา 139 ในระหว่างที่มีการยับยั้งร่างพระราชบัญญัติใดตามมาตรา 137 คณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะเสนอร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้มิได้

ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติที่เสนอหรือส่งให้พิจารณานั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือประธานวุฒิสภาส่งร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าเป็นร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ ให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป

2. พระมหากษัตริย์ทรงยับยั้ง พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชอำนาจในการใช้ดุลพินิจว่าจะทรงเห็นชอบด้วยกับร่างกฎหมายที่ได้ผ่านความเห็นชอบของรัฐสภาหรือไม่ พระราชอำนาจในการใช้ดุลพินิจเช่นนี้เรียกว่า “การยับยั้ง” ซึ่งหมายความว่าพระมหากษัตริย์ทรงไม่เห็นชอบด้วยกับร่างกฎหมายนั้น โดยอาจเป็นการยับยั้งโดยชัดแจ้ง คือ ไม่ทรงเห็นชอบด้วยและพระราชทานคืนมายังรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภาพิจารณาอีกครั้ง หรือการยับยั้งโดยปริยาย คือ เมื่อพ้น 90 วันแล้วไม่ได้พระราชทานคืนมา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดเกี่ยวกับพระราชอำนาจในการยับยั้งร่างกฎหมายของพระมหากษัตริย์ไว้ ดังนี้

มาตรา 145 ร่างพระราชบัญญัติที่ได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีหรือหัวหน้าวันนับแต่วันที่ได้รับร่างพระราชบัญญัตินั้นจากสภา ถ้าไม่มีกรณีต้องดำเนินการตามมาตรา 148 ให้นำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายภายในยี่สิบวันนับแต่วันพ้นกำหนดเวลาดังกล่าว

มาตรา 146 ร่างพระราชบัญญัติใด พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยและพระราชทานคืนมายังรัฐสภา หรือเมื่อพ้นเก้าสิบวันแล้วมิได้พระราชทานคืนมา รัฐสภาจะต้องพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นใหม่ ถ้ารัฐสภามีมติยืนยันตามเดิมด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายอีกครั้งหนึ่ง เมื่อพระมหากษัตริย์มิได้ทรงลงพระปรมาภิไธยพระราชทานคืนมาภายในสามสิบวัน ให้นายกรัฐมนตรีนำพระราชบัญญัตินั้นประกาศในราชกิจจานุเบกษาใช้บังคับเป็นกฎหมายได้เสมือนหนึ่งว่าพระมหากษัตริย์ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว

จัดทำโดย

นายวิชาญ ทรายอ่อน วิทยากรชำนาญการพิเศษ

นายสุเมฆ จีระชัยสิริ นิตกรปฏิบัติการ

นางสาวเมษณีญา สนวนทรัพย์ เจ้าพนักงานธุรการอาวุโส

กลุ่มงานบริการวิชาการ 3 สำนักวิชาการ